

ГОРОВА ВІТАЛІНА

кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця відділу «Український етнологічний центр» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

HOROVA VITALINA

a Ph.D. in History, a senior research fellow at the *Ukrainian Ethnological Center* Department of the NAS of Ukraine Maksym Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology

Бібліографічний опис:

Горова, В. (2022) [Рецензія] Кретцман Дж. П., Макнайт Дж. Л. Розбудова громад за рахунок внутрішніх ресурсів. Шлях до відкриття й мобілізації ресурсів громади / пер. з англ. О. Іванюк, С. Іванюка. Київ : Четверта хвиля, 2006. 256 с. *Народна творчість та етнологія*, 3 (395), 123–125.

Horova, V. (2022) [Review] KRETZMANN, John P., McKNIGHT, John L. *Communities Development at the Expense of Internal Resources. The Way to Revelation and Mobilization of the Community Resources*. Translated from English by O. IVANIUK, Serhii IVANIUK. Kyiv: The Fourth Wave, 2006, 256 pp. *Folk Art and Ethnology*, 3 (395), 123–125.

[Рецензія] Кретцманн Дж. П., Макнайт Дж. Л. Розбудова громад за рахунок внутрішніх ресурсів. Шлях до відкриття й мобілізації ресурсів громади / пер. з англ. О. Іванюк, С. Іванюка. Київ : Четверта хвиля, 2006. 256 с.

Праця Джона Кретцманна і Джона Макнайта «Розбудова громад за рахунок внутрішніх ресурсів. Шлях до відкриття й мобілізації ресурсів громади» має прикладний характер і може бути використана як практичний посібник щодо розвитку громади за рахунок активного залучення її внутрішніх ресурсів. Підсилюють її практичну сторону приклади успішних історій, що вдало вплетені у загальну авторську стратегію, яка передбачає «розвиток громади за рахунок внутрішніх ресурсів». Бачення дослідників базується на розумінні того, що розбудова територіальної спільноти – «це процес зсередини назовні». Дослідження побудоване переважно на вивченні міських спільнот Сполучених Штатів Америки (співтовариств людей, що живуть у міських і приміських кварталах). Автори наукового доробку висловили подяку лідерам американських громад (іх вони називають «учителями»), які поділилися власним досвідом і допомогли у написанні праці. У дослідженні використані дані з друкованих джерел (газет і довідників), а також матеріали опитування місцевих мешканців. Останнє проводилося під час особистих зустрічей (у церквах і парках) та в телефонному режимі. Структурно книга поділена на шість розділів, кожен з яких має підрозділи, де висвітлюються вдалі способи поводження з конкретними ресурсами, їхній облік і розвиток. Окремо, на початку праці, зроблено коротку вступну частину. Основною віссю, на якій базується структура книги, є визначення ресурсного потенціалу в таких соціальних площинах: індивідуальні здібності (таланти) мешканців громади різних

соціальних категорій (молодь, люди з особливими потребами, люди похилого віку, місцеві митці); колективні можливості організацій (асоціації, релігійні інституції, культурницькі організації); місцеві офіційні публічні заклади й інституції (парк, бібліотека, школа, лікарня, відділок поліції); економічна складова у розбудові громади (підтримка місцевого приватного бізнесу, торговців, розвиток кредитних програм, використання вільних і занедбаних територій); згуртованість («суцільна мобілізація») і керованість зсередини громади як важливий фактор у пошуках ресурсів («розвиток, керований громадою»); політика і головні напрямки забезпечення зовнішньої підтримки громад (підтримка з боку фондів), які активно розвивають власні ресурси. У посібнику простежується основна думка про те, що розвиток громади має розпочинатися зсередини: «процес можливий за умови поваги до місцевих структур, підтримки місцевої концепції й інвестицій у місцеві продуктивні сили» (с. 253). Автори переконливо наголошують на тому, що на шляху поступу територіальної спільноти керуватися традиційними поглядами, які передбачають зосередження на потребах, недоліках і проблемах громади, є хибним рішенням, а вірним – буде дотримання альтернативного підходу, який повинен опиратися на пошук й акумуляцію власного потенціалу і можливостей громади. Спираючись на історичний досвід і власні спостереження, автори праці акцентують на тому, що «істотний розвиток громади можливий тільки за умови, якщо члени місцевої громади усвідомлюють необхідність інвестування себе і своїх ресурсів в цю справу» (с. 15). Звідси випливає і наступне твердження, що і на зовнішню підтримку громади можуть розраховувати у разі активного розвитку власних ресурсів, про що йдеться у шостому розділі посібника. Маючи на меті практичними рекомендаціями допомогти незаможним громадам, автори праці не відкидають зовсім потребу у зовнішніх ресурсах, а наголошують на тому, що «вони будуть краще працювати, якщо громада буде сама цілком мобілізованою й інвестованою, здатною визначити, на що потрібно використати додаткові ресурси» (с. 16). Головні категорії, що є основними носіями ресурсів кожної громади і на яких базується структура посібника та перші три розділи, – це окремі індивіди (люди), асоціації громадян (громадські організації) та інституції. Скажімо, розділ 1 «Вивільнення індивідуальних здібностей», присвячений виявленню особистих здібностей, якими наділені мешканці громади, складається з підрозділів, де розкрито діяльність, пов'язану з розбудовою громади, яка успішно використовує здібності і таланти молодих людей, людей похилого віку, а також тих, хто має проблеми з розвитком. Так само, розділ 3 «Залучення місцевих інституцій до розбудови громади» присвячений опису значення і ролі місцевих інституцій (шкіл, парків, бібліотек, комунальних закладів освіти, відділків поліції), ідей щодо їх «мобілізації» для досягнення цілей вдалого поступу. У праці також акцентується увага на тому, що процес успішного розвитку громади, який за своєю суттю є сфокусованим усередину, має базуватися на важливості налагодження і зміцнення стосунків між мешканцями, асоціаціями й інституціями (с. 17). У четвертому розділі «Відбудова економіки громади» увага дослідників зосереджена на підходах до розбудови громади, пов'язаних з відродженням її економічної сфери. Автори посібника показують можливість залучення до процесу розбудови громади таких напрямів: застосування потенціалу економічного розвитку всіх місцевих «неекономічних» організацій; створення і розширення доступності фінансових структур, базованих у громаді (використання потенціалу кредитних інституцій – кредитних спілок розвитку громади й кредитних фондів розвитку громади); якнайширше використання всіх фізичних ресурсів громади (земля, будинки, транспорт тощо), отримання користі з відходів і сміття (викинутих ресурсів). Особливу увагу дослідники спрямовують на способи перетворення таких фізичних можливостей, як вільні ділянки землі, занедбані території, покинуті споруди на матеріал для розбудови громади. У праці подано «історії про вільні території», у яких йдеться про те, як можна використовувати пустирі й покинуті будинки (складські приміщення, вільні маетки, старі гаражі), перетворивши їх на мистецькі або культурні центри, музеї,

театри, бізнес-площі, художні майстерні, галереї та помешкання, а занедбані території – на торгові площі, садки, городи («Сад громади», «Сімейні городи»), клумби, парки чи ігрові майданчики. Представлення цього напрямку розвитку мало на меті показати потенціал різних фізичних джерел (про які не варто забувати), а також посприяти виникненню в уяві розбудовників громади нових нестандартних бачень використання місцевих ресурсів. У п'ятому розділі «Розвиток громади за рахунок внутрішніх ресурсів: мобілізація всієї громади» окреслено принципи налагодження процесу місцевого планування з метою створення спільної концепції та стратегії її реалізації. У напрямку «суцільної мобілізації» передбачається виконання такого: складання «карти» всіх ресурсів громади, налагодження партнерських стосунків між місцевими силами, мобілізація всіх ресурсів на економічний розвиток, контроль за інформацією у громаді (місцева комунікація), заклик до громади щодо створення і залучення представницької групи для розробки концепції та плану, залучення зовнішніх інструментів, ресурсів на підтримку розвитку, керованого громадою. Ця частина посібника має зразок питальника, який складається з шести пунктів (здібності індивідів, внесок «чужинців», асоціації громадян, місцеві приватні, публічні та неприбуткові інституції, фізичні ресурси громади, люди (лідери громади), які здатні розвинути можливості громади) і може слугувати підказкою до побудови переліку («карти») ресурсів (с. 235). У пункті, що стосується обміну інформацією, приділяється увага потребі зміцнення, розширення й актуалізації місць поширення інформації. У давні часи такими місцями були «сільські криниці», нині – це салони краси, церква, центр культури і мистецтва (клуб), бари, вуличні перехрестя та ін. Також важливим є підтримання традиції видання власних газет, використання і посилення можливостей радіо і телебачення. У шостому розділі «Підтримка розвитку за рахунок внутрішніх ресурсів: політика і рекомендації» висвітлюються можливості розвитку за рахунок урядової підтримки, підтримки з боку місцевої адміністрації та фондів. У цьому розділі на прикладі конкретних фондів запропоновано поради щодо того, як формувати запити на гранти (як правильно представити, описати і обґрунтувати доцільність власного проекту), наведено перелік місцевих ініціатив, які могли би бути профінансованими. Використання допомоги з боку органів місцевої влади вбачається необхідним при вирішенні проблем громадян, плануванні громади й інвестиціях у місцеву економіку. Корисним науковці вважають залучення представників влади на етапі складання «карти» місцевих ресурсів. Завершується праця прикінцевими міркуваннями щодо виникнення можливих обмежень і небезпек у розбудові громад за рахунок внутрішніх ресурсів. Розмірковуючи стосовно дефініції поняття «громада» як групи людей, які усвідомлюють себе цілісністю, об'єднаною певним кордоном, тобто таким колективним самоусвідомленням, яке певним чином обмежене, науковці ставлять риторичні запитання: «Чи це обмеження гостинне? Чи має воно двері, чи це нездоланна стіна?». Намагаючись відповісти на запитання, обґрунтовують думку про те, що зруйнувати ці «стіни» можливо за допомогою виховання і традицій, які базуватимуться на ідеях відкритості й гостинності.

Таким чином, у рецензованій праці Джона П. Кретцманна і Джона Л. Макнайта «Розбудова громад за рахунок внутрішніх ресурсів. Шлях до відкриття й мобілізації ресурсів громади» комплексно розглянуто фактори і чинники, які впливають на процес розбудови територіальної громади. У вигляді практичних рекомендацій і наочних прикладів продемонстровано можливий шлях успішного поступу громади, що вимагає виконання універсального алгоритму дій, які базуються на поєднанні і взаємозв'язку категорій на трьох рівнях: індивідуальному, у рамках діяльності громадських організацій (об'єднань), а також із залученням місцевих інституцій. Зроблені кроки у бік такої взаємозалежності є необхідною умовою для подальшої вдалої взаємодії із зовнішніми ресурсами. Праця спонукає і мотивує, що необхідно на шляху до створення чогось нового і відображається у девізі, яким завершується посібник: «Дорогу здолає той, хто йде нею».